

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра ФІНАНСІВ
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за бакалаврською програмою Податкова та митна справа
на тему: **«Податок на прибуток підприємств як інструмент
фіскальної політики»**

Виконавець:

студент 43 групи ФФБС

Гут Павло Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

професор кафедри, д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Волохова Ірина Семенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА-2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Прибутковий прибуток з юридичних осіб (податок на прибуток підприємств, податок на прибуток корпорацій) – основний елемент податкової системи будь-якої країни світу. Він використовує поширену базу оподаткування – прибуток від діяльності. Це, відповідно, дає можливість наповнювати бюджети, тобто виконувати фіскальну функцію податку. Також прибуткове оподаткування підприємств дозволяє регулювати темпи економічного розвитку, структуру виробництва в країні. Ці можливості податкового регулювання в Україні використовуються незадовільно: досі спостерігається велика кількість збиткових підприємств, незадовільні процеси нагромадження основного капіталу, відповідно виробники використовують часто застарілу виробничу базу, незадовільними є і обсяги іноземних інвестицій в нашу економіку.

Тривалий багатоступінчастий період становлення системи оподаткування прибутку підприємств в Україні приніс менше позитивних результатів діяльності юридичних осіб, ніж очікувалося: зниження ставки податку, гармонізація бухгалтерського та податкового обліку виявилися недостатніми заходами для того, щоб відчутно стимулюючий вплив на зростання економічної активності суб'єктів господарювання, на вихід їхньої діяльності із тіні.

Отже, механізм прибуткового оподаткування не стимулює належним чином розширене відтворення, а значить економічне зростання. Не стимулює інноваційного оновлення основних засобів, запровадження досвіду використання високотехнологічного виробництва товарів, робіт, послуг.

В Україні запроваджені неефективні податкові пільги. Вони не досягають своєї мети, дозволяють платникам податку на прибуток безпідставно зменшувати своє податкове навантаження. Врешті, такі

податкові пільги призводять до втрат бюджетів, послаблюють дію фіскального інструменту прибуткового оподаткування юридичних осіб. Крім того, сьгоднішні невиршені проблеми прибуткового оподаткування закладають у довгостроковому періоді ризику економічного та соціального зростання суспільства.

Проблеми прибуткового оподаткування підприємств, досягнення ефективності податкових пільг розглядалися в працях таких вчених, як: Андрущенко В., Волкова О., Волохова І., Дубовик О, Єфіменко Т., Крисоватий А., Лондар, Мельник В., Серебрянський Д., Слатвінська М. тощо. Великий перелік вчених, наукових праць свідчить про актуальність даної проблематики. Проте, постійні зміни, що вносяться до податкової системи, зміни в умовах економічного розвитку нашої країни обумовили необхідність розгляду податку на прибуток як фіскального інструменту формування бюджетів усіх рівнів в Україні.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у розкритті концептуальних, організаційних та практичних основ прибуткового оподаткування юридичних осіб, а також обґрунтування практичних рекомендацій посилення фіскального значення податку на прибуток підприємств.

Реалізація зазначеної вище мети дослідження зумовила вирішення таких завдань:

- ✓ розглянути етапи становлення системи оподаткування прибутку підприємств та особливості її розвитку;
- ✓ дослідити сутність прибуткового оподаткування підприємств;
- ✓ визначити особливості оподаткування прибутку юридичних осіб в Україні;
- ✓ оцінити можливості податку на прибуток підприємств формувати бюджети всіх рівнів;
- ✓ визначити результати регулюючого впливу оподаткування прибутку підприємств в Україні;
- ✓ розглянути можливості податкового планування на підприємстві;

- ✓ розглянути досвід прибуткового оподаткування корпорацій в іноземних країнах;
- ✓ запропонувати шляхи реформування податку на прибуток та шляхи посилення його фіскальної ролі.

Об'єктом дослідження є податкові економічні відносини між підприємствами та органами державної влади стосовно сплати до бюджету податку на прибуток підприємств.

Предметом дослідження є податок на прибуток підприємств як інструмент фіскальної політики.

Методи дослідження: теоретизація та узагальнення (при визначенні сутності прибутку, його оподаткування) історичний метод (при дослідженні становлення та розвитку системи оподаткування прибутку підприємств), аналіз (дослідження фіскального значення податку на прибуток) тощо.

Інформаційною базою проведеного дослідження є нормативно-правові акти України, Податковий кодекс України, законодавство зарубіжних країн, що регулює податкові відносини підприємств та держави, статистичні матеріали Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Державної податкової служби України, Міністерства фінансів України щодо діяльності підприємств загалом та в розрізі видів діяльності; наукові доробки вітчизняних та зарубіжних вчених; статті практиків та бухгалтерів стосовно стягнення податку на прибуток підприємств.

Обсяг та структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра має наступну структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (51 найменування) та 2-х додатків на 3-х сторінках. Загальний обсяг роботи становить 81 сторінка. Робота містить 11 таблиць, 15 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

у першому розділі **«ТЕОРЕТИЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ»** розглядається становлення системи оподаткування прибутку підприємств за етапами, її розвиток в Україні. Досліджена сутність прибуткового оподаткування підприємств. Опрацьовані особливості оподаткування прибутку юридичних осіб на підставі нормативних документів в Україні;

у другому розділі **«СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ»** роль податку на прибуток підприємств у формуванні бюджетів. Розкрито регулюючий вплив оподаткування прибутку підприємств в Україні. Розглянуті можливості податкового планування на підприємстві;

у третьому розділі **«ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ЯК ІНСТРУМЕНТА ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ»** проведено дослідження досвіду оподаткування корпорацій в зарубіжних країнах. Розроблені шляхи посилення фіскальної ролі оподаткування прибутку підприємств в Україні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра розкриті концептуальні, організаційні та практичні основи прибуткового оподаткування юридичних осіб, а також обґрунтовані практичні рекомендації посилення фіскального значення податку на прибуток підприємств.

За результатами проведеного дослідження сформульовані наступні висновки:

Під час дослідження становлення та розвитку прибуткового оподаткування нами виділено та охарактеризовано шість етапів, протягом яких неодноразово змінювався об'єкт оподаткування: дохід, валовий дохід, балансовий прибуток, прибуток. Змінювалася і ставка оподаткування.

Прибуток є не відображає лише результат діяльності юридичної особи, він є інструментом розвитку суб'єкта господарювання та задоволення всіх інтересів його учасників. Для розуміння якості податку на прибуток, ми виділили його негативні та позитивні сторони.

Проведено аналіз фіскальної ефективності податку на прибуток підприємств. У 2022 році план надходження податку на прибуток підприємств виконано на 71,1%: до бюджетів усіх рівнів надійшло 130,5 млрд. грн., порівно із показником 2021 року скорочення надходжень податку становило 20,3%. Якщо ж аналізувати розподіл податку між Державним та місцевими бюджетами, то можна побачити співвідношення 89,7% та 10,3%.

За розрахунками уряду падіння ВВП в 2022 році склало 30,4%. Падіння ж надходжень податку на прибутку підприємств склало 20,3%. Тому ми отримуємо суттєве зростання загального обсягу надходжень податку на прибуток відносно ВВП – показник збільшився до 3,44%.

У структурі податкових надходжень зведеного бюджету податок на прибуток підприємств займає немало частину, яка до 2022 року мала тенденцію нестійкого зростання. В 2021 році показник досяг свого максимального значення – 11,3%.

Ми дослідили співвідношення прибуткового оподаткування юридичних та фізичних осіб, з якого ми можемо пересвідчитися, що оподатковуючи фізичних та юридичних осіб за однаковою ставкою, все ж основними платниками прибуткових податків є фізичні особи.

Ми вже з'ясували, що податок на прибуток підприємств формує переважно доходну частину Державного бюджету України. В 2022 році до Державного бюджету України надійшло 117,0 млрд. грн. доходів. Податкові надходження склали 949,7 млрд. грн., тобто відносно податкових надходжень

податок на прибуток підприємств склав 12,3%. Це значно більше, ніж у 2015 році, коли питома вага податку на прибуток складала лише 8,5% всіх податкових надходжень Державного бюджету. Дані показують нам зростання фіскального значення податку на прибуток підприємств в доходах Державного бюджету.

В роботі була проаналізована структура податкових надходжень місцевих бюджетів України. До місцевих бюджетів у 2022 році надійшло 13,5 млрд. грн. податку на прибуток, це складає лише 4,7% податкових надходжень місцевих бюджетів. Поступове збільшення надходження податку на прибуток спостерігається щодо бюджетів Одеської області в 2018-2022 роках. В 2022 році до бюджетів Одеської області юридичні особи сплатили 408,4 млн. грн. податку на прибуток підприємств. Це на 79,6 млн. грн. більше показника 2021 року, зростання склало 24,2 %.

В роботі були розраховані темпи зростання збитків збиткових підприємств та прибутків прибуткових підприємств. Темпи приросту прибутків прибуткових юридичних осіб були позитивними в 2011, 2014 – 2019 та у 2021 роках. Найбільше зростали прибутки прибуткових підприємств у 2021 році: ділова активність почала зростати після карантину коронавірусу. Так, прибутки прибуткових підприємств збільшилися на 87,9% порівняно із попереднім роком.

Розраховали ми і фінансові результати юридичних осіб до оподаткування. Тут ми спостерігаємо за зростанням сальдо фінансового результату до оподаткування юридичних осіб. В 2010 році підприємства одержали лише 54,4 млрд. грн. прибутків, а в 2021 році сальдо фінансового результату до оподаткування склало 1034,0 млрд. грн., що в 19! разів перевищує показник 2010 року.

В роботі були здійснені розрахунки ефективної ставки податку на прибуток та коефіцієнту продуктивності податку. Протягом періоду, що досліджується ефективна ставка змінювалася від 10,1% у 2015 році до 17,6% у 2020 році. В 2022 році ефективна ставка була досить високою та складала

13,6%. Коефіцієнт продуктивності податку на прибуток в Україні був досить стабільним протягом 2016-2019 років, та у 2021 та 2022 роках. У 2015 році нормативна ставка податку значно перевищувала ефективну. Тобто платники податку на прибуток несли менше податкове навантаження, ніж нормативне, встановлене в розмірі 18%.

Нами була розрахована динаміка рівня податкового навантаження на прибуток підприємств та обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну. Отримані дані переконують, що між обсягом прямих іноземних інвестицій в Україну та ступенем податкового навантаження на прибуток юридичних осіб існує суттєвий обернено пропорційний зв'язок. Розраховано також залежність обсягів прямих іноземних інвестицій від податкового навантаження на прибуток підприємств, в якості якого була використана ефективна ставка податку на прибуток. За отриманими даними ми можемо побачити непряму залежність обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України від розміру податкового навантаження на прибуток підприємств. Вона несуттєва, залежить лише на 59,3 %. Прямої залежності між цими показниками не існує.

Платників податку на прибуток можна розподілити за категоріями: за власністю, за видами діяльності. Так 64,8% загального обсягу надходжень податку на прибуток сплачували підприємства приватної власності, питома вага державних підприємств сягала 6%, частка податку на прибуток підприємств з іноземними інвестиціями - 13,6% загального обсягу надходжень. Найнижчою є участь страхових компаній, інших небанківських фінансових установ у формуванні доходів бюджетів.

Проведений аналіз механізму оподаткування прибутку підприємств в Україні та дослідження зарубіжного досвіду оподаткування прибутку корпорацій дозволяє зробити висновок про необхідність подальшого його вдосконалення. За результатами дослідження нами розроблені шляхи реформування оподаткування прибутку підприємств в Україні:

– розглянути можливості запровадження для підприємств деяких пріоритетних видів діяльності податку на виведений капітал замість податку на прибуток. Це може стосуватися галузі, наприклад, машинобудування та переробної галузі;

– інакше ввести податкові пільги з податку на прибуток підприємств, що відносяться до пріоритетних видів економічної діяльності в Україні з метою залучення іноземних інвестицій та інновацій, наприклад, на зразок Канади та Китаю;

– поширити практику надання інвестиційного податкового кредиту в Україні, це має сприяти підвищенню інвестиційної активності виробників, розширенню виробництва, створенню нових робочих місць;

– наділити органи місцевого самоврядування податковими повноваженнями щодо встановлення пільг, ставок податку на прибуток підприємств малого бізнесу. Це створить для органів місцевого самоврядування стимули для розвитку малого бізнесу на їхніх територіях. Можна також дозволити місцевій владі запроваджувати податкові канікули для підприємців, що інвестують фінансові ресурси в економічний розвиток їхніх територіальних громад;

– інакше можна запровадити податкові стимули для створених та діючих малих підприємств в Україні. Вони мають стати основною рушійною силою економіки, вони мають працевлаштовувати основну частку працездатного населення;

– запровадити податкові канікули на підприємствах стосовно виконання інноваційних проектів, стартапів;

– з метою посилення фіскальної ефективності податку на прибуток запровадити мінімальний податок у фіксованих розмірах для великих, середніх підприємств непріоритетних галузей економіки. Такий податок не залежить від фінансового результату діяльності підприємства, наприклад, за досвідом США та Австрії;

– підвищити ефективність та одночасно зменшити періодичність контрольних заходів на підприємствах стосовно сплати податку на прибуток.

Запропоновані зміни у законодавстві стосовно сплати податку на прибуток підприємствами дозволять державі одночасно отримати фіскальний та регулюючий ефект. Це створить передумови як економічного розвитку, так і надасть можливості наповнювати бюджети.

АНОТАЦІЯ

Гут П.М. «Податок на прибуток підприємств як інструмент фіскальної політики»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «07072 Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Податкова та митна справа».

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

У роботі розглянуто становлення системи оподаткування прибутку підприємств за етапами, її розвиток в Україні. Досліджена сутність прибуткового оподаткування підприємств. Опрацьовані особливості оподаткування прибутку юридичних осіб на підставі нормативних документів в Україні.

Розкрита роль податку на прибуток підприємств у формуванні бюджетів. Розкрито регулюючий вплив оподаткування прибутку підприємств в Україні. Розглянуті можливості податкового планування на підприємстві. Досліджено досвід оподаткування корпорацій в зарубіжних країнах. Розроблені шляхи посилення фіскальної ролі оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Запропоновано: розглянути можливості заміни для підприємств деяких пріоритетних видів діяльності податку на виведений капітал; інакше ввести податкові пільги з податку на прибуток підприємств, що відносяться до пріоритетних видів економічної діяльності, поширити практику надання інвестиційного податкового кредиту в Україні тощо.

Ключові слова: доходи підприємств, собівартість, прибутковий податок з корпорацій, податок на прибуток підприємств, механізм стягнення податку, податкові доходи бюджету.

ANNOTATION

Gut P.M. «Corporate income tax as an instrument of fiscal policy»

Qualification of the robot for the education of the bachelor's degree in the specialty "07072 Finance, banking on the right and insurance"

(code and name of the specialty)

behind the lighting program "Podatkova that mitna on the right."

(name of the lighting program)

Odessa National Economic University. – Odessa, 2023.

At the roboti, the formation of the system for subsidizing the income of enterprises for stages, and development in Ukraine, is considered. The validity of the surplus subsidy of

businesses has been completed. Opportunities for the filing of legal fees on the submission of regulatory documents in Ukraine.

The role of the tax on the income of enterprises in the formation of budgets is revealed. Rozkryto reguluyuchiy inflow podatkovannya pribytku enterprises in Ukraine. The possibilities of tax-paying planning on enterprises have been examined. The certificate of filing of corporations in foreign countries has been completed. Expanding the ways of strengthening the fiscal role of subsidizing the income of businesses in Ukraine.

It was proponated: to look at the possibility of replacing for enterprises of certain priority types of activity, a tax on the introduction of capital; Otherwise, introduce tax payments from the tax on the income of businesses, which is considered to be a priority type of economic activity, expand the practice of granting investment tax credits in Ukraine too.

Key words: business income, co-operation, income tax from corporations, business income tax, tax collection mechanism, budget income tax.